

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Національний університет «Одеська юридична академія»

**ЄВРОПЕЙСЬКІ ОРІЄНТИРИ РОЗВИТКУ УКРАЇНИ:
НАУКОВО-ПРАКТИЧНИЙ ВИМІР
В УМОВАХ ВОЄННИХ ВИКЛИКІВ**

МАТЕРІАЛИ
Міжнародної науково-практичної конференції

Одеса, 26 квітня 2024 року

Одеса
«Фенікс»
2024

УДК 005.332.2(4):316.42(477)“364”“20”(062.552)
Є 24

*Рекомендовано до друку вченою радою
Національного університету «Одеська юридична академія»
(протокол № 8 від 15.05.2024 р.)*

За загальною редакцією **С. В. Ківалова**

Відповідальний за випуск **М. Р. Аракелян**

Є 24 **Європейські орієнтири розвитку України: науково-практичний вимір в умовах воєнних викликів** : матеріали Міжнар.наук.-практ. конф. (Одеса, 26 квітня 2024 р.) / за заг. ред. С. В. Ківалова. – Одеса : Фенікс, 2024. – 1000 с.
ISBN 978-617-8430-05-4

У збірнику відображено наукові напрацювання вчених, практиків, військовослужбовців у теоретичній та емпіричній площині у сферах філософських основ, загальної теорії та історичних досліджень держави і права, актуальних проблем світових соціально-політичних процесів, соціології та психології в умовах повномасштабного військового вторгнення. Висвітлено питання загроз національній безпеці в їх конституційному вимірі у рамках міжнародного та європейського права, трудового права та права соціального забезпечення, земельного, аграрного та екологічного права, пов'язані з функціонуванням економіки та підприємництва в умовах європейського вибору України. Розглянуто проблеми інформатизації та цифровізації суспільства, захисту інформації та кібербезпеки в умовах військового вторгнення, питання методики викладання іноземних мов, теорії та практики перекладу, проблеми лінгвістики та журналістики. Відображено наукові напрацювання у сферах адміністративного права та процесу, фінансового, морського та митного права, організації та вдосконалення судоустрою, прокуратури, інших правоохоронних органів, адвокатури. Висвітлено питання кримінального права, кримінально-процесуальних аспектів кримінального провадження та кримінологічних особливостей протидії злочинності в умовах воєнного стану, криміналістики, судової експертизи, психології та медицини у забезпеченні судочинства, цивільного та сімейного права, інтелектуальної власності та патентної юстиції, цивільного судочинства, господарського права та процесу. Розглянуто актуальні питання діяльності сучасних бібліотек у закладах вищої освіти, фізичної підготовки здобувачів вищої освіти.

Збірник розраховано на наукових і науково-педагогічних працівників, здобувачів вищої освіти, практичних працівників у сферах юридичної, економічної, соціологічної, політологічної, психологічної, філологічної наук, журналістики та кібербезпеки тощо.

УДК 005.332.2(4):316.42(477)»364»»20»(062.552)

Матеріали видано в авторській редакції

ISBN 978-617-8430-05-4

© НУ «Одеська юридична академія, 2024
© Автори статей, 2024

Черниш Юрій Петрович ДЕЯКІ ОСОБЛИВОСТІ ДОСЛІДЖЕННЯ ОСОБИ ЗЛОЧИНЦЯ ЯК ЕЛЕМЕНТА КРИМІНАЛІСТИЧНОЇ ХАРАКТЕРИСТИКИ КОНТРАБАНДИ КУЛЬТУРНИХ ЦІННОСТЕЙ	553
Якимович Роман Іванович ВСТАНОВЛЕННЯ ТА ПОШИРЕННЯ ЗЛОЧИННОГО ВПЛИВУ ЯК КОМПЛЕКСНА ФОРМА ЗЛОЧИННОЇ ДІЯЛЬНОСТІ	554

СЕКЦІЯ 13. АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ЦИВІЛЬНОГО ТА СІМЕЙНОГО ПРАВА

Харитонов Євген Олегович САМОЗАХИСТ ЦИВІЛЬНИХ ПРАВ В УМОВАХ ВОЄННИХ ВИКЛИКІВ: ЗАКОНОДАВСТВО УКРАЇНИ ТА ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ДОСВІД	557
Давидова Ірина Віталіївна ПРИВАТИЗАЦІЯ ЧИ КОРПОРАТИВНЕ УПРАВЛІННЯ: ЩО ОБРАТИ?	559
Мінченко Райса Миколаївна, Мінченко Дар'я Анатоліївна ДЕЩО ПРО ПРОЦЕДУРУ ПРИМУСОВОГО ВИКОНАННЯ РІШЕНЬ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СУДУ З ПРАВ ЛЮДИНИ ...	561
Некіт Катерина Георгіївна ПЕРСПЕКТИВИ ВПРОВАДЖЕННЯ ІНСТИТУТУ ТИМЧАСОВОЇ ВЛАСНОСТІ У ЦИВІЛЬНЕ ЗАКОНОДАВСТВО УКРАЇНИ	564
Сафончик Оксана Іванівна ОКРЕМІ АСПЕКТИ ПРЕДСТАВНИЦТВА ДІТЕЙ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ	566
Бабич Ірина Григорівна ДИСТРИБУТИВНА СПРАВЕДЛИВІСТЬ У ЦИВІЛЬНОМУ ПРАВІ	568
Берназ-Лукавецька Олена Михайлівна ОКРЕМІ АСПЕКТИ ДИФЕРЕНЦІАЦІЇ КРЕДИТНОГО СТРАХУВАННЯ У КРАЇНАХ ЄВРОПИ	571
Глиняна Катерина Михайлівна ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ РОЗМЕЖУВАННЯ КАТЕГОРІЙ «ПРАВОВИЙ ЗАХИСТ» І «ПРАВОВА ОХОРОНА» ПРАВ ДИТИНИ	572
Завальнюк Сергій Володимирович ОКРЕМІ ПРОБЛЕМИ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ЗАХИСТУ ПРАВ ІНВЕСТИТОРІВ БУДІВНИЦТВА: АНАЛІЗ ЗАКОНОДАВСТВА І СУДОВОЇ ПРАКТИКИ	576
Калітенко Оксана Михайлівна ТРАНСФОРМАЦІЯ ПРОЦЕДУРИ УСИНОВЛЕННЯ ДІТЕЙ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ В УКРАЇНІ	578
Кривенко Юлія Василівна ОСОБЛИВОСТІ УКЛАДАННЯ БАНКІВСЬКИХ ДОГОВОРІВ У МЕРЕЖІ ІНТЕРНЕТ	581
Матійко Микола Володимирович ОКРЕМІ АСПЕКТИ РЕГУЛЯТИВНОЇ ФУНКЦІЇ ПРАВА ВЛАСНОСТІ	583
Омельчук Олександр Сергійович ВПЛИВ РИМСЬКОГО ПРАВА НА ФОРМУВАННЯ ІНСТИТУТУ ВІДШКОДУВАННЯ МОРАЛЬНОЇ ШКОДИ	586
Orzikh Yurii Hennadiiovych THE NOTION OF "COURT" UNDER EU REGULATIONS AND ITS FUTURE IMPACT ON UKRAINIAN LAW	587
Павлова Вікторія Георгіївна ДОГОВІР ЯК ПІДСТАВА ВИНИКНЕННЯ ЦИВІЛЬНИХ ПРАВОВІДНОСИН У СФЕРІ НАДАННЯ МЕДИЧНИХ ПОСЛУГ	590
Токарева Віра Олександрівна ДО ПИТАННЯ РЕПУТАЦІЇ У МЕРЕЖІ ІНТЕРНЕТ	591
Фасій Богдан Володимирович ЗНАЧЕННЯ РОЗСУДУ ПРИ РЕГУЛЮВАННІ ЦИВІЛЬНИХ ВІДНОСИН	594
Chanysheva Alina Rashidivna CONCERNING THE DEFINITION OF AUXILIARY AND ADDITIONAL OBLIGATIONS IN THE CONTENT OF OBLIGATORY RELATIONS	596
Білоус Денис Васильович ПОНЯТТЯ НЕСПРАВЕДЛИВІ УМОВИ ДОГОВОРУ: ПОРІВНЯЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА АМЕРИКАНСЬКОГО ТА УКРАЇНСЬКОГО ПРАВА	598
Ващак Владислав Анатолійович ОСОБЛИВОСТІ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ВИКОРИСТАННЯ БОТІВ ДЛЯ ТОРГІВЛІ КРИПТОВАЛЮТАМИ ...	600
Дворнікова Анна Юріївна АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ УСУНЕННЯ ПЕРЕШКОД У КОРИСТУВАННІ ТА РОЗПОРЯДЖЕННІ ЗЕМЕЛЬНИМИ ДІЛЯНКАМИ ЗА ВИМОГАМИ ОРГАНІВ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ	602
Колісниченко Сергій Васильович ДО ПИТАННЯ ДОГОВІРНИХ КОНСТРУКЦІЙ У СФЕРІ БУДІВНИЦТВА АВТОМОБІЛЬНИХ ДОРІГ	605

ОКРЕМІ АСПЕКТИ ПРЕДСТАВНИЦТВА ДІТЕЙ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Введення у лютому 2022 року воєнного стану на території України призвело до великої кількості змін, у тому числі правового характеру. Відбулося стрімке превалювання публічних інтересів над приватними, необхідність жити за новими правилами з обмеженнями, зокрема, інтересів громадян України. Водночас відмічається необхідність звертати увагу на те, що найбільше від змін, які відбуваються у сучасних реаліях, страждають особи, які ще не можуть ще подбати про себе самостійно, тобто діти. У свою чергу, в Україні, як правовій державі не допускаються будь-які порушення законних прав та інтересів дітей. В даному контексті інститут представництва дітей відіграє важливу роль, адже дає можливість малолітнім та неповнолітнім вступати у правовідносини, що з різних причин було б неможливо без участі представника. Отже, роль інституту представництва як інструменту захисту інтересів дітей в умовах воєнного стану набуває особливого значення.

За загальним визначенням, представництво дітей (малолітніх та неповнолітніх осіб) характеризується у розумінні використання правосуб'єктності представників (законних представників – батьків, всиновлювачів, опікунів, тощо) для здійснення належної реалізації своїх обов'язків направлених на захист прав та інтересів дітей.

Положеннями статті 237 ЦК України закріплено визначення поняття «представництва», зокрема у наступному розумінні та при наявності певних ознак: «представництвом вважається правові відносини (перша ознака), у яких представник з однієї сторони зобов'язаний у рамках своїх повноважень, вчиняти правочини від імені іншої сторони (наявність двох сторін відносин є другою ознакою), яку він представляє (при цьому, зобов'язання та права діяти від імені особи, яку представляють – виступають третьою ознакою). Разом з тим, закріплено, що представник набуває своїх повноважень при наявності укладеного відповідного договору, складеного акту відповідного органу юридичної особи, на підставі закону та інших актів цивільного законодавства» [6]. Тобто у випадку здійснення представництва дітей в умовах воєнного стану, представник, який здійснює представництво дитини за попередньо укладеним з батьками останньої договором, або за законом, якщо він є одним з батьків, опікуном або всиновлювачем дитини, зобов'язаний, у межах своєї компетенції та повноважень, наданих законодавством України, і лише з метою захисту прав і інтересів дітей, вчиняти відповідні правочини від імені останніх, не порушуючи їхніх прав та інтересів. Звертається увага на те, що ключовим у зазначених висловлюваннях є саме набуття представником дитини відповідних повноважень, якими будуть визначені конкретний зміст та межі дій представника від імені та у інтересах дитини.

Щодо дій уповноваженого (законного) представника дітей в умовах воєнного стану, за аналогією слід звернутись до диспозиції частини першої статті 238 ЦК України, у якій закріплено: «представник може бути уповноважений на вчинення лише тих правочинів, право на вчинення яких має особа, яку він представляє» [6]. У нашому розумінні, представник дитини в умовах воєнного стану, по-перше вжити усіх заходів щодо створення дитині належних та сприятливих (безпечних) умов життя, забезпечити безпеку дитини, особливо в умовах бойових дій, тобто, вжити заходів щодо переміщення дитини у безпечне місце, а також вчиняти ті правочини, право вчиняти які має дитина (дрібні побутові правочини), та бідь-які інші правочини, які вчиняються у інтересах дитини і не заборонені законодавством.

Враховуючи сучасні реалії, зокрема введення по всій території України воєнного стану, що пов'язано із повномасштабним вторгненням 24 лютого 2022 року військових формувань

РФ, у зв'язку із чим виникла нагальна потреба в евакуації дітей, а також сімей з дітьми з прифронтових зон, зон активного ведення бойових дій, у більш безпечні місця у межах України, а також до інших держав за а межі України, виникли актуальні питання саме щодо представництва інтересів дітей, особливо коли унаслідок воєнних (бойових) дій батьки дітей, свої законні представницькі функції виконувати не можуть.

З цього приводу слушною є висвітлена І. В. Давидовою позиція про те, що: «кожна дитина, яка тимчасово або назавжди позбавлена сімейного оточення, має право на захист та на особливу допомогу з боку держави, в першу чергу, шляхом створення належних умов і можливостей для її усиновлення» [1, с. 508–511].

Разом з тим у наукових колах визначається, що «інститут усиновлення покликаний забезпечити нормальне сімейне життя і виховання дітей, які втратили батьків або позбавлені батьківського піклування. При цьому аналіз діючого законодавства вказує на те, що вирішення питання усиновлення українських дітей як громадянами України, так і іноземними громадянами поки має певні труднощі, зокрема у зв'язку із складністю процедури усиновлення після введення воєнного стану, яка не була спрощена і не може бути виконана сторонами усиновлення в повному обсязі» [5].

Вказана ситуація вважається виправданою, так-як відповідно до положень сімейного законодавства: «усиновлення виступає прийняттям усиновлювачем у свою сім'ю дитини на правах дочки або сина ...», або іншими словами, здійснення належного виховання дітей, які залишились без піклування рідних батьків у новій прийомній сім'ї. Норми стосовно прийомної сім'ї та прийомних дітей закріплені у статтях 256¹ – 256⁴ СК України [4].

Зазначається, зокрема в наукових колах, що: «в умовах дії воєнного стану, не завжди однозначно можна стверджувати про те, що діти залишаються без піклування рідних батьків назавжди, так-як останні можуть бути тимчасово відсутні у зв'язку із поважними причинами, пов'язаними з отриманням тілесних ушкоджень (поранень), перебуванні у полоні, тощо» [5]. Водночас, у разі загибелі батьків, що має відповідне підтвердження, навіть у цьому разі, інші кровні родичи дитини, яка у зв'язку із зазначеним стала сиротою, можуть висловити бажання бути опікунами такої дитини. Така можливість опіки дитини-сироти, може бути кращим для останньої, на відміну від сім'ї усиновлювачів, які для такої дитини є зовсім чужими особами.

Слід відмітити, що після повномасштабного воєнного вторгнення військових формувань РФ, і, звісно введення у дію воєнного стану по всій території України у відповідності до вимог Закону України «Про правовий режим воєнного стану» [3] важливим стало внесення Постановою Кабінету Міністрів України від 15 квітня 2022 року № 447 доповнень до «Порядку провадження органами опіки та піклування діяльності, пов'язаної із захистом прав дитини», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 24 вересня 2008 року № 866, зокрема пунктами 79¹ та 79³ наступного змісту: «Під час дії на території України надзвичайного або воєнного стану рішення про надання статусу дитини сироти або дитини, позбавленої батьківського піклування, приймається районною, районною у м. Києві держадміністрацією, районною військовою адміністрацією або виконавчим органом міської, селищної, сільської ради за місцем проживання (перебування) або виявлення дитини з урахуванням документів, що підтверджують статус дитини» [2].

Зважаючи на викладене вище, у сучасних умовах, законодавець вживає усіх заходів стосовно захисту прав та інтересів дітей в умовах воєнного стану.

Список використаних джерел

1. Давидова І. В. Інститут представництва як інструмент захисту інтересів іншої особи в умовах воєнного стану. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2022. № 6. С. 508–511.

2. Питання діяльності органів опіки та піклування, пов'язаної із захистом прав дитини : постанова КМУ від 24.09.2008 р. № 866 зі змін. та допов., внесеними постановами КМУ № 349 від 22.03.2022, № 447 від 15.04.2022, № 580 від 10.05.2022, № 636 від 31.05.2022, № 940 від

23.08.2022, № 1013 від 10.09.2022, № 546 від 01.06.2023, № 576 від 01.06.2023. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/866-2008-%D0%BF#Text>.

3. Про правовий режим воєнного стану : Закон України від 12.05.2015 р. № 389-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19>.

4. Сімейний Кодекс України : Закон України від 10.01.2002 р. *Відомості Верховної Ради України*. 2002. № 21–22. Ст. 135; ...зі змін. та допов., внесеними законами України від 10.04.2023 № 3022-IX та від 14.07.2023 № 3265-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2947-14#Text>

5. Танцюра Ю. Захист прав дітей в умовах воєнного стану. Огляд законодавства від 26.03.2022. URL: <https://everlegal.ua/zakhyst-prav-ditey-v-umovakh-voennogo-stanu>

6. Цивільний кодекс України : Закон України від 16.01.2003 р. № 435-IV. *Відомості Верховної Ради України*. 2003. № 40–44. Ст. 356. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/435-15>

Ключові слова: Правовий захист дітей в умовах воєнного стану, права дитини за міжнародними стандартами, діти як вразлива категорія населення під час конфліктів, захист від примусового відділення від батьків, евакуація та безпека дітей під час воєнних дій.

Keywords: Legal protection of children in conditions of martial law, children's rights according to international standards, children as a vulnerable category of the population during conflicts, protection from forced separation from parents, evacuation and safety of children during hostilities.

Бабич Ірина Григорівна

*Національний університет «Одеська юридична академія»,
доцент кафедри цивільного права, кандидат юридичних наук, доцент*

ДИСТРИБУТИВНА СПРАВЕДЛИВІСТЬ У ЦИВІЛЬНОМУ ПРАВІ

Принцип справедливості – є не тільки одним із важливих принципів права, але також системоутворюючим принципом для інших принципів цивільного права, наприклад, принцип рівності, свободи договору, добросовісності і розумності. Крім того категорія «справедливість» розуміється як філософська категорія, як етична та правова категорія. В самому праві справедливість регулює цивільні відносини як норма-принцип, враховується при створенні правових норм. Доцільним на наш погляд розглядати справедливість у цивільному праві як дистрибутивну справедливість.

Поняття «дистрибутивна справедливість» вперше було введене англійським філософом та політичним діячем Джоном Ролзом (John Rawls) у його впливовій праці «Теорія справедливості» (A Theory of Justice), яка була опублікована в 1971 році. У цій книзі Ролз розробив концепцію «відважного нового світу», у якому він визначає принципи справедливості, які повинні керувати суспільством у виборі соціальної та економічної структури.

Дистрибутивна справедливість, за концепцією Ролза, визначається як спосіб розподілу матеріальних благ у суспільстві, який має бути справедливим для всіх його членів, зокрема для тих, хто опинився у найменш вигідних становищах. Він пропонує так званий «віл Ролза» (Veil of Ignorance) як інструмент для визначення справедливих принципів розподілу, при якому суспільство приймає рішення, не знаючи свого статусу або позиції в цьому суспільстві.

Мораль є витоком права і принципу справедливості. До того ж принцип справедливості має різні аспекти, серед яких є моральна категорія. Безпосередньо мораль і право необхідно розмежовувати, а моральний аспект права треба сприймати тільки через принцип справедливості.

Основою моралі є свобода людини, соціальна справедливість тощо.

Дж. К. Хоманс зазначає, що у психології у суспільстві недостатність справедливості розуміється як – несправедливість.